НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 6 КЛАС (ІНТЕГРОВАНИЙ КУРС)

за модельною навчальною програмою «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас (інтегрований курс)»
для закладів загальної середньої освіти (автори: *Щупак І. Я., Бурлака О. В., Майорський В. В., Мелещенко Т. В., Піскарьова І.О.),*
рекомендованою МОН України (наказ МОН України від 12.07.2021 №795)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтегрований курс «Історія України. Всесвітня історія» реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання
громадянської та історичної освітньої галузі. Його особливостями є: 1) інтегрований характер — давня історія України вивчається як складова всесвітньої історії; 2) вивчення історичного матеріалу здійснюється системно в широких хронологічних межах — від появи первісних людей до падіння Західної Римської імперії.

Подана програма є продовженням курсу «Вступ до історії України та громадянської освіти». Адаптаційний цикл (5 клас).

Громадянознавчий компонент програми втілено шляхом виокремлення як окремих змістових ліній, так і питань, що пропонуються до розгляду в контексті історичних процесів і явищ наскрізно. У цілому складова **громадянської освіти** в 6 класі реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі групи базових знань «Людина і природа», «Людина і світ матеріальних речей» та «Людина і світ уявлень та ідей», «Людина і суспільство», «Людина і політика».

Головною метою курсу є розвиток особистості учня/учениці через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між
ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими й локальними процесами; формування ідентичності громадянина
України. Сформувати в учнів/учениць основи критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій.

Програма курсу спрямована на формування загальних і предметних компетентностей.

Основними завданнями курсу є:

- сформувати базові уявлення про значущі аспекти розвитку соціально-економічної, культурної сфери життя суспільства в контексті історичного розвитку;
- сформувати у здобувачів освіти розуміння цивілізаційної значущості періоду Стародавнього світу в історії України, Європи та світу в цілому, античної цивілізації як основи для подальшого розвитку європейських суспільств;
- засобами історії формувати певні компетентності: загальні (уміння учитися упродовж життя, громадянська та соціальна компетентність, обізнаність у сфері культури тощо); предметні (хронологічна, просторова, інформаційна тощо);

• розвивати пізнавальний інтерес здобувачів освіти до історії Стародавнього світу через створення умов для активної взаємодії між учителем/учителькою і учнями/ученицями для виконання учнями/ученицями творчих, практичних завдань;
• сприяти формуванню фундаментальних цінностей сучасного світу, а саме — демократії, свободи, поваги до прав людини сприяти розумінню необхідності збалансованого розвитку людства;
• вчити виявляти взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища;
• розвиток усвідомлення власної гідності, навичок реалізації власних прав і свобод, поважати права і гідність інших осіб, виявляти толерантність, протидіяти проявам дискримінації.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів історії у 6 класі передбачають, що учениця/учень:
• мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей і її результатами в часі, виявляє зміни та тривалість у житті суспільства;
• мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури й навколишнього природного середовища;
• мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;
• мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
• усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
• дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права й дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Навчальний предмет є завершальним етапом адаптаційного циклу громадянської освіти у 5-6 класах, що ґрунтується на базі вивчення громадянської та історичної галузі у початковій школі, вступу до історії України та громадянської освіти у 5 класі. Запропонований зміст навчально-пізнавальної діяльності дозволяє розширити можливості ефективного досягнення завдань інтегрованого курсу історії в 6 класі та закласти основу під розуміння особливостей історичного розвитку людства протягом різних історичних епох на наступних циклах навчання.

Програма складається з **пояснювальної записки**, структурованих за темами **вимог до очікуваних результатів навчання учнів/учениць**, розкритих в орієнтирах для оцінювання, що вказані у Додатку 18 до Державного стандарту базової середньої освіти, **пропонованого змісту навчального предмета** як основи для досягнення цих результатів. Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності зорієнтовані на формування відповідних компетентностей і викладені через уміння та ставлення які відповідають знаннєвому, смисловому, діяльнісному та ціннісному компонентам ключових компетентностей з громадянської та історичної освітньої галузі, визначеним у Додатку 17 до Державного стандарту базової середньої освіти. До кожної теми вказано орієнтовані види навчальної діяльності та рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за визначений період навчання у процесі досягнення очікуваних результатів та ґрунтується на базових знаннях з громадянської та історичної галузі, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (додаток № 17). Українознавчий компонент прослідковується через конкретизацію змісту окремих тем фактами історії та сучасності України.

Враховуючи принципи академічної свободи, **педагоги можуть самостійно визначати** конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань у рамках реалізації компетентнісного підходу. У межах загальної річної кількості годин учитель/учителька може самостійно визначати час для роботи над кожним розділом програми, але не порушуючи при тому повноти завдань, визначених як результати і зміст навчально-пізнавальної діяльності.

Рекомендовані види оцінювання: формувальне (на поточному рівні) та підсумкове по завершенні вивчення предмета.

Програма може слугувати календарно-тематичним планом.

Структура курсу
Вступ до інтегрованого курсу історії
Розділ І. Життя людей у первісні часи
Розділ ІІ. Цивілізації Стародавнього Сходу
Розділ ІІІ. Давня Греція та її сусіди
Розділ ІV. Давній Рим і його сусіди
Узагальнення. Внесок цивілізацій Стародавнього світу в історію людства. Значення давньої історії України як складової світової історії

№ з/п	Дата	Тема/Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Очікувані результати навчання	Види діяльності	Ресурси
Вступ до інтегрованого курсу історії (5 год)					
1		Повторення. Що вивчає наука історія	<u>Базові знання:</u> періодизація історії людства, історичні джерела, археологія, ера (епоха). <u>Уміння:</u> • пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу і співвідносить їх (рік – століття – тисячоліття); [6 ГІО 1.1.1-1] [6 ГІО 4.1.1-2] • розрізняє системи літочислення, пояснює їх на прикладах; [6 ГІО 1.1.1-2] • розуміє періодизацію як спосіб упорядкування історії, критерії, які використовують для періодизації історії; [6 ГІО 1.3.1-1] • розуміє, який вид історичних джерел взято за основу для створення археологічної періодизації; [6 ГІО 3.1.1-1] • розташовує події в хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; [6 ГІО 1.2.1-2] • установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; [6 ГІО 1.1.2-1] • розв'язує хронологічні задачі з історії Стародавнього світу; [6 ГІО 1.1.3-1]	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. <u>Приклади</u> Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Фронтальна бесіда, інтерактивні вправи, дискусія. Робота з візуальним рядом (ілюстрації історичних джерел, пов'язаних з подіями історії України). Розв'язування і укладання хронологічних задач	Підручник §1, робочий зошит, презентація до уроку
2		Історична періодизація: світ і Україна. Археологічна періодизація. Хронологічні межі історії Стародавнього світу.			Підручник §2-3, робочий зошит, презентація до уроку
3, 4		Лічба часу в історії Стародавнього світу.			Підручник §4, робочий зошит, презентація до уроку
5		Історичні джерела з історії Стародавнього світу			Підручник §5, робочий зошит, презентація до уроку

			• розрізняє історичні джерела за видами; [6 ГІО 3.1.1-1] • пояснює способи нагромадження та пошуку інформації; добирає інформацію за заданими критеріями; використовує пошукові системи для отримання інформації, дізнається значення незнайомих слів; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] ● зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] • виокремлює основне і другорядне в тексті; [6 ГІО 3.2.1-1] [6 ГІО 3.2.1-2] • порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури й пояснює їх значення; [6 ГІО 4.1.1-2] • формулює висновок, судження на основі наведених фактів; • формулює та обстоює в дискусії власні погляди та переконання на різноманітні теми історії та суспільства; [6 ГІО 4.1.1-2] ● добирає приклади, які розкривають поняття/терміни, що використовуються в межах тем розділу; [6 ГІО 3.2.1-3] [6 ГІО 4.1.1-1] • пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] <u>Ставлення:</u> • усвідомлює важливість вивчення історії України як невід'ємної важливої складової всесвітньої історії; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2]		

			• визнає успіхи та досягнення інших осіб [6 ГІО 6.2.2-5]		
Розділ І. Життя людей у первісні часи (11 год)					
6		Поява і розселення людини на планеті Земля. Теорії походження людини.	Базові знання: *палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, «homo sapiens (людина розумна)», первісне стадо, рід (родова община), плем'я, вождь, рада старійшин, матріархат, патріархат, «неолітична революція», привласнювальне господарство, відтворювальне господарство, ремесло, продуктивність праці, стоянки та пам'ятки первісних людей на території України, трипільська археологічна культура, середньостогівська археологічна культура, Вікентій Хвойка, язичництво, тотемізм, анімізм, магія;* *середовище існування людини, потреби людини, суспільне виробництво, натуральне господарство, товарне господарство, торгівля, гроші, банк, соціально-майнова нерівність.* Уміння: • знає хронологічні й територіальні межі появи давніх людей на Землі, на теренах України; знає назви та місце розташування двох-чотирьох стоянок первісних людей на території України; [6 ГІО 2.1.1-1] [6 ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3] • розуміє сутність наукових і релігійних теорій про походження людини; [6 ГІО 4.1.1-2] • висловлює власну думку щодо теорій про походження людини; [6 ГІО 4.1.1-2]	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Приклади Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Робота з картою «Перші люди на землі». Проєкт-порівняння «Знаряддя праці первісної людини епохи палеоліту та неоліту». Практична робота з ілюстраціями стоянок і поселень первісної людини	Підручник §6, робочий зошит, презентація до уроку
7, 8		Кам'яний вік людства. Життя та заняття найдавніших людей.			Підручник §7-8, робочий зошит, презентація до уроку
9		Життя людини на теренах України в первісну добу. Перші люди на теренах України. Основні стоянки та пам'ятки первісних людей на території України.			Підручник §9, робочий зошит, презентація до уроку
10		Людина та середовище її існування. Природне та суспільне середовище існування людини. Потреби людини як рушійна			Підручник, презентація до уроку

		сила її діяльності. Групи потреб людини.	• досліджує і використовує історичні джерела для аналізу подій історії первісної доби; [6 ГІО 3.1.1-1]	(наприклад, за реконструкціями художника Зденека Буріана).	
11		Суспільне виробництво і задоволення потреб людей. Потреби людини. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Людина і природа у процесі виробництва.	• виявляє чинники, що впливають на заняття, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) первісних людей; [6 ГІО 2.2.1-1] • установлює послідовність історичних подій із життя людей в первісні часи за допомогою лінії часу; [6 ГІО 1.2.1-2] [6 ГІО 4.3.1-1] • наводить приклади історичних пам'яток та досягнень первісних людей, які використовуються в сьогоденні; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 3.3.2-1]	Відкрита дискусія «Теорії походження людини». Створення пригодницьких оповідок з життя первісної людини. Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу. Проєкт «Спадщина Трипільської культури»	Підручник, презентація до уроку
12		Виникнення землеробства та скотарства. Неолітична революція. Початок обробки металів. Виникнення ремесел. Зародження торгівлі.	• виявляє в процесі пошуку інформації про життя первісних людей різні види історичних джерел, зокрема візуальні, артефакти; [6 ГІО 3.1.1-1] • визначає ознаки, що пов'язують артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історією первісних людей; [6 ГІО 3.2.2-1]		Підручник §10, робочий зошит, презентація до уроку
13		Історичний розвиток форм господарювання. Привласнювальне і відтворювальне господарювання. Натуральне і товарне господарство.	• порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури первісних людей і пояснює їх значення; [6 ГІО 3.2.2-1] [6 ГІО 3.3.2-1] [6 ГІО 4.1.2-1] ● описує і характеризує за певним алгоритмом пам'ятку природи, історії та культури (на прикладі доби первісного суспільства) [6 ГІО 4.2.1-2]		Підручник, презентація до уроку
14		Етапи розвитку грошей протягом історії. Торгівля і торгівельні	• добирає приклади, які розкривають поняття/терміни, що використовуються в межах тем розділу; [6 ГІО 3.2.1-3] [6 ГІО 4.1.1-1] • розрізняє природні, економічні, соціальні та культурні зміни, що відбулися в житті людей у		Підручник, презентація до уроку

		шляхи. Фінансова грамотність у житті сучасної людини.	первісні часи, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства; [6 ГІО 1.3.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] • розуміє сутність і значення неолітичної революції в житті первісної людини; [6 ГІО 1.3.1-1] [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 4.3.1-1] • розрізняє відмінність між привласнювальним та відтворювальним господарством; [6 ГІО 1.3.2-1] [6 ГІО 2.2.2-1] • розуміє значення для первісних людей винайдення та упровадження землеробства і скотарства, початок обробки металів, виникнення ремесел; [6 ГІО 1.3.1-1] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 4.1.1-2] • розуміє особливості господарювання трипільців і носіїв середньостогівської культури; [6 ГІО 1.3.1-1] [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 4.1.1-2] • розпізнає пам'ятки Трипільської та Середньостогівської археологічних культур; [6 ГІО 1.2.1-2] [6 ГІО 1.3.2-2] [6 ГІО 3.2.2-1] [6 ГІО 3.3.2-1] • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії первісних людей на життя суспільства, окремих груп людей; [6 ГІО 1.3.2-1] [6 ГІО 1.3.2-2] [6 ГІО 3.2.1-4] • виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед первісною людиною, суспільством у різних природних середовищах; [6 ГІО 1.3.1-1] • співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації про життя первісних людей (розповідь учителя, текст книжки тощо); [6 ГІО 2.1.1-3] [6		
15, 16		Перші землероби та скотарі України. Трипільська археологічна культура. Середньостогівська археологічна культура.			Підручник §11-12, робочий зошит, презентація до уроку
17		Форми організації первісних спільнот. Упорядкування відносин у первісних спільнотах (звичаї, табу, мораль).			Підручник §13, робочий зошит, презентація до уроку
18		Первісна культура та релігійні вірування людей. Практичні знання та вірування первісних людей. Мистецтво за первісної доби			Підручник §14, робочий зошит, презентація до уроку

			ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3] ● зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] • визначає і позначає на карті положення осередків первісних людей на Землі, культурно-історичних пам'яток первісних людей, розміщення стоянок і пам'яток первісних людей на території України; [6 ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3] • розрізняє форми релігійних вірувань в первісні часи; [6 ГІО 4.1.1-2] • наводить приклади взаємодії первісної людини та природи; [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] ● пояснює, як погляди та потреби людей сьогодні і в минулому пов'язані з подіями їх життя, станом суспільства [6 ГІО 1.3.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] ● формулює висновок, судження на основі наведених фактів [6 ГІО 4.1.2-2]		
19		**Узагальнення**	● аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися [6 ГІО 6.1.1-2] • послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2]		Підручник §15, робочий зошит, презентація до уроку
20		**Тематичний контроль**	● пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] ● наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогоденні [6 ГІО 6.3.1-5]		Зошит «Мої досягнення»

			Ставлення: • формулює та висловлює власні судження стосовно впливу діяльності первісної людини на навколишнє середовище, її взаємодії з природою. [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 4.1.2-2] ● формує себе як особистість і частина соціуму, усвідомлює власну гідність [ГІО 5.1] ([6 ГІО 5.1.1-1]; [6 ГІО 5.1.1-2]; [6 ГІО 5.1.1-4]) • дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2] ● визнає успіхи та досягнення інших осіб [6 ГІО 6.2.2-5]		
Розділ ІІ. Цивілізації Стародавнього Сходу (12 год)					
21		Цивілізаційні центри Стародавнього Сходу в часі і просторі. Наукові дослідження стародавніх цивілізацій.	Базові знання: *цивілізація, іригаційне землеробство, держава, влада фараона, піраміди, папірус, міста-держави Шумеру, закони Хаммурапі, колонізація, фінікійський алфавіт, ієрогліф, клинопис, цар Соломон, Біблія, Дарій І, варни, касти, буддизм, індуїзм, імперія, Піднебесна, Конфуцій;* *ресурси, закон, світогляд, міфологія, релігія, атеїзм, філософія, моральні цінності, духовні цінності, поліконфесійність, дискримінація, матеріальна культура, духовна культура.* Уміння: • знає хронологічні й територіальні межі стародавніх цивілізацій Сходу; розташовує події з історії стародавніх цивілізацій у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю;	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Приклади Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Укладання ілюстрованої лінії часу	Підручник §16, робочий зошит, презентація до уроку
22		Землеробські цивілізації Стародавнього світу. Вплив природних умов на особливості господарювання давніх цивілізацій Сходу.			Підручник §17, робочий зошит, презентація до уроку
23		Ресурси і технології суспільного			Підручник, презентація до уроку

		виробництва протягом історії. Матеріали і технології. Проблема вичерпності ресурсів. Знаряддя праці. Робоча сила. Роль науково-технічних винаходів. Екологічні аспекти господарської діяльності людини.	установлює послідовність історичних подій виникнення та розвитку стародавніх цивілізацій Сходу, за допомогою лінії часу; встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одне від одного (у межах тем розділу з допомогою вчителя); 6 ГІО 1.1.2-1] [6 ГІО 1.1.2-2] [6 ГІО 1.1.3-1] • встановлює значення географічного фактору в розвитку цивілізацій Стародавнього Сходу; [6 ГІО 2.2.1-1] • добирає приклади, які розкривають поняття/ терміни, що використовуються в межах теми [6 ГІО 4.1.1-1] • виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати, наслідки, значення історичних подій, явищ, процесів (на прикладі держави в Давньому Єгипті, Дворіччі, Ізраїльсько-Юдейському царстві, Персії); [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.3.1-1] ● висловлює припущення стосовно можливого перебігу історичних подій [6 ГІО 4.3.1-2] • виявляє в процесі пошуку інформації про стародавні цивілізації Сходу різні види історичних джерел, зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; [6 ГІО 3.1.1-1] [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • розрізняє джерела інформації за видами (матеріальні/нематеріальні, первинні/вторинні, текстово-візуальні тощо); [6 ГІО 3.1.1-1] • визначає тему й походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації (на	«Давні цивілізації Стародавнього Сходу». Робота з історичними картами. Проєкт-порівняння умов виникнення та розвитку землеробських ивілізацій Стародавнього Сходу. Робота з візуальними джерелами. Дослідження «Закони Хаммурапі». Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу. Творчий проєкт «Сторінка видатного діяча Стародавнього Сходу в соціальній мережі Facebook (Instagram)». Творчий проєкт — фотогалерея «Стародавні цивілізації Азії та Африки»	
24, 25		Народження цивілізації Дворіччя. Давній Єгипет. Давній Вавилон. Фінікія. Ізраїльсько-Юдейське царство. Давні Індія та Китай.			Підручник §17, 18-19, робочий зошит, презентація до уроку
26		Держава і суспільство. Види держав (на прикладі держав Стародавнього світу й Античності). Централізовані та децентралізовані держави. Унітарні та федеративні держави. Імперії та національні			Підручник, презентація до уроку

		держави. Метрополії та колонії.	прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії; Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 3.2.2-2] • розуміє значення Біблії як історичного джерела; [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.3.1-1] ● пояснює і доцільно застосовує терміни, поняття, які вжито в запропонованих джерелах [6 ГІО 3.2.1-3] • визначає придатність отриманої інформації для добору аргументів з допомогою вчителя; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • використовує в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема тексти та відеоматеріали, музейні експозиції, власні спостереження; [6 ГІО 3.1.1-1] [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] ● зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] • описує і характеризує за певним алгоритмом пам'ятку природи, історії та культури; [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.1.2-1] ● визначає риси/ ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела (на прикладі цивілізацій Стародавнього Сходу) [6 ГІО 3.2.2-1] [6 ГІО 3.3.2-1] [6 ГІО 4.1.2-1] [6 ГІО 4.2.1-2] • розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що відбулися, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства в минулому і теперішньому (на прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії;		
27		Влада фараона в Давньому Єгипті. Міста-держави Шумеру. Ізраїльсько-Юдейське царство. Перська держава.			Підручник §20, робочий зошит, презентація до уроку
28		Зародження права в Стародавньому світі. Закони Хаммурапі. Поняття закону.			Підручник §20, робочий зошит, презентація до уроку
29		Проблема соціально-економічної нерівності. Соціальна стратифікація. Становлення соціальних станів			Підручник, презентація до уроку
30		Родина, освіта і виховання дітей у суспільствах стародавнього Сходу. Становище жінок. Варни і касти в Індії. Ранги в китайському суспільстві.			Підручник §21, робочий зошит, презентація до уроку

31		Світогляд як форма самосвідомості людини. Складові світогляду. Розвиток уявлень про світ протягом історії людства. Багатоманіття світоглядів: міфологічний, релігійний, науковий; мистецький і філософський світогляди; побутовий світогляд.	Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] • обґрунтовує користь обміну досвідом і взаємонавчання, пояснює значення освіти в житті людини; [6 ГІО 5.1.2-1] • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Сходу на життя суспільства, окремих груп людей; [6 ГІО 3.2.1-4] [6 ГІО 1.3.2-1] [6 ГІО 1.3.2-2] • формулює судження про вчинки історичних осіб та сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; пояснює, як людина впливає на різні спільноти й державу своєю діяльністю; [6 ГІО 4.2.2-1] [6 ГІО 5.1.2-3] • формулює висновок на основі наведених фактів; [6 ГІО 4.1.2-2] • виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед людиною, суспільством Стародавнього Сходу в різних природних середовищах; [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] • зіставляє картографічну інформацію різних історичних періодів; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо), у межах тем розділу; визначає на карті положення географічних об’єктів, культурно-історичних пам’яток, місця історичних подій стародавніх цивілізацій Сходу; [6 ГІО 2.1.1-1] [6 ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3]		Підручник, презентація до уроку
32		Міфологія. Релігійні уявлення. Види віровчень. Роль релігії, віри в історії та сьогоденні.			Підручник, презентація до уроку
33		Язичницькі вірування народів Стародавнього Сходу.			Підручник §22, робочий зошит, презентація до уроку
34		Поява монотеїстичних релігій. Буддизм. Конфуціанство. Біблія як історичне джерело.			Підручник §23, робочий зошит, презентація до уроку

35		Право на свободу віросповідання. Сутність свободи віросповідання. Дискримінація за релігійною ознакою в історії людства. Віротерпимість. Атеїзм. Поліконфесійність (на прикладі сучасної України).	• визначає особливості господарства, суспільного життя і культури (на прикладі стародавніх цивілізацій Сходу); [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • наводить приклади впливу діяльності людини стародавніх цивілізацій Сходу на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи. [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] ● розрізняє та ідентифікує локальні, регіональні, національно-культурні спільноти, співвідносить себе з ними [6 ГІО 5.1.1-3] ● визначає достовірність історичної та суспільної інформації (формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел, застосовує критерії визначення достовірності інформації (з допомогою вчителя); розпізнає прояви маніпулювання інформацією на конкретних прикладах) [6 ГІО 3.3.1-1] [6 ГІО 3.3.1-2] [6 ГІО 3.3.1-3] ● обґрунтовує унікальність та неповторність кожної людини [6 ГІО 5.1.1-1] ● описує соціокультурні практики різних спільнот, до яких належить, порівнює їх з іншими (вподобання у їжі, способи привітання та звертання до людей, формули ввічливості тощо) [6 ГІО 5.1.2-2] ● зіставляє культури, їх цінності, традиції, спосіб життя [6 ГІО 5.3.1-3] ● висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства,		Підручник, презентація до уроку
36		Матеріальна й духовна культура людства. Духовні потреби людини. Цінності. Співвідношення науки, мистецтва, філософії та релігії в духовній культурі людства.			Підручник, презентація до уроку

37, 38		Культурні надбання Стародавнього Сходу. Будівництво пірамід. Мистецтво. Писемність. Батьківщина алфавіту.	виявляє зацікавленість переконаннями інших людей [6 ГІО 5.3.1-4] ● аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися [6 ГІО 6.1.1-2] ● послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2] ● пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] ● наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогоденні [6 ГІО 6.3.1-5]		Підручник §24-25, робочий зошит, презентація до уроку
39		**Узагальнення**			Підручник §26, робочий зошит, презентація до уроку
40		**Тематичний контроль**	<u>Ставлення:</u> • формулює та висловлює власні судження стосовно ціннісних основ цивілізацій Стародавнього Сходу; • обґрунтовує значення збереження історичної спадщини Стародавнього Сходу для розвитку суспільства. ● Формує себе як особистість і частина соціуму, усвідомлює власну гідність [ГІО 5.1] ([6 ГІО 5.1.1-1]; [6 ГІО 5.1.1-2]; [6 ГІО 5.1.1-4]) ● Виявляє готовність взаємодіяти з людьми з відмінними ідеями та цінностями [6 ГІО 5.3.1-5]		Зошит «Мої досягнення»

			• дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2] • визнає успіхи та досягнення інших осіб [6 ГІО 6.2.2-5]		
Розділ ІІІ. Давня Греція та її сусіди (24 год)					
41		Природа і населення стародавньої Греції. Наукові дослідження давньогрецької цивілізації. Природні умови та населення. Розвиток господарства.	<u>Базові знання:</u> *античність, Мінойська цивілізація, Ахейська Греція, Гомер «Іліада», «Одіссея», Генріх Шліман, міста-держави (поліси), демократія, олігархія, демос, реформи Солона, Спарта, олігархія, Велика грецька колонізація, античні міста-держави Північного Причорномор'я, кіммерійці, скіфи, сармати, Геродот, персько-грецькі війни, Перикл, Олімпійські ігри, П'єр де Кубертен, Імперія Александра Македонського, еллінізм;* *громадянин, права людини, обов'язки громадянина, патріотизм, конфлікт.* <u>Уміння:</u> • розташовує події (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди» та попередньо вивчених тем) у хронологічній послідовності за допомогою стрічки часу, укладає хронологічну таблицю; установлює часову послідовність перебування на території України кіммерійців, скіфів, сарматів; встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди» та попередньо	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. <u>Приклади</u> Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Робота з картами «Мінойська та ахейська цивілізації Давної Греції», «Велика грецька колонізація», «Персько-грецькі війни». Дослідницький проєкт «Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї».	Підручник §27, робочий зошит, презентація до уроку
42		Цивілізація Давньої Греції та її сусіди у просторі та часі. Мінойська цивілізація. Ахейська Греція.			Підручник §28, робочий зошит, презентація до уроку
43, 44		Дорійці. Грецькі поліси (міста-держави). Давньогрецький поліс. Суспільство і держава в Стародавній Греції. Система рабства.			Підручник §29-30, робочий зошит, презентація до уроку
45		Велика грецька колонізація. Еллінізм. Елліністичні держави.			Підручник §29-30, робочий зошит,

			вивчених тем, з допомогою вчителя); [6 ГІО 1.1.2-1] [6 ГІО 1.1.2-2] [6 ГІО 1.1.3-1]	Укладання синхронізованої	презентація до уроку
46, 47		Афіни – батьківщина демократії: від Солона до Перикла.	• пояснює відмінності між громадським та особистим простором; виявляє порушення права на особистий простір; [6 ГІО 2.3.1-1] [6 ГІО 4.1.1-2]	таблиці. Робота з ілюстрацією «Житло давніх греків». Дослідницький	Підручник §31, 32, робочий зошит, презентація до уроку
48		Демократія, її переваги та ризики.	• наводить приклади й пояснює призначення об'єктів громадського простору в минулому і сучасності (на прикладі теми «Афіни — батьківщина демократії»); [6 ГІО 2.3.1-2] [6 ГІО 4.1.1-2]	міні-проєкт «Жінка в давньогрецькому суспільстві». Дискусія «Висловлювання	
49		Стародавня Спарта – приклад олігархічної держави.	• наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та її подолання; [6 ГІО 4.1.1-2]	Перикла. Чи актуальні вони в наш час?». Коментований перегляд та інтерпретація	Підручник §33, робочий зошит, презентація до уроку
50		Гідність людини. Громадянин і держава. Значення громадянства для особи і держави. Поняття прав та обов'язків людини і громадянина. Поняття дискримінації	• пояснює потребу доступності громадського простору для людей з інвалідністю або маломобільних груп населення; [6 ГІО 2.3.1-4] • аргументує потребу спільних правил, а також необхідність їх дотримуватися; [6 ГІО 2.3.1-3] • переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і поваги до гідності людини;	візуальних джерел інформації з історії Давньої Греції. Укладання історичних оповідок з життя кіммерійців, скіфів, сарматів на території України. Творчий проєкт — укладання	Підручник, презентація до уроку
51, 52		Греко-перські війни як приклад рівня розвитку військової справи в Давній Греції. Військова справа в Стародавній Греції.	• формулює судження про вчинки історичних осіб і сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.1.2-2] [6 ГІО 4.2.2-1] [6 ГІО 5.1.2-3] • описує перебіг історичних подій в античних містах–державах Північного Причорномор'я; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності в сьогоденні – топоніміка, лексика (на прикладі античних	туристичного маршруту «Скарби античної цивілізації на українських землях». Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу.	Підручник §34, робочий зошит, презентація до уроку

		Озброєння, стратегія і тактика полководців.	міст-держав Північного, Причорномор'я, Скіфії); [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давньої Греції, Скіфії зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; [6 ГІО 3.1.1-1] • визначає достовірність історичної та суспільної інформації (формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел, застосовує критерії визначення достовірності інформації (з допомогою вчителя); розпізнає прояви маніпулювання інформацією на конкретних прикладах) [6 ГІО 3.3.1-1] [6 ГІО 3.3.1-2] [6 ГІО 3.3.1-3] ● визначає тему і походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації [6 ГІО 3.2.2-2] ● зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] • визначає риси/ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди», з допомогою вчителя); [6 ГІО 3.2.2-1] • визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом цивілізацій Давньої Греції, Скіфії; [6 ГІО 3.2.2-1] • порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури Античної цивілізації і пояснює їх значення; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.2-1] [6 ГІО 4.2.1-2] • розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що	Творчий проєкт «Сторінка видатного давньогрецького діяча в соціальній мережі Facebook (Instagram)»	
53		Патріотизм. Прояви патріотизму в історії та сьогоденні. Образ воїна-героя в історії.			Підручник, презентація до уроку
54		Поняття конфлікту, його стадії та способи подолання. Види конфліктів в історії людства.			Підручник, презентація до уроку
55		Александр Македонський. Держава Александра Македонського.			Підручник §35, робочий зошит, презентація до уроку
56	**Узагальнення**				Підручник §42, робочий зошит, презентація до уроку
57	**Тематичний контроль**				Зошит «Мої досягнення»
58		Родина і виховання в Давній Греції. Ґендер. Становище жінки. Навчання дітей. Виховання громадян і воїнів (на прикладі Афін і			Підручник §36, робочий зошит, презентація до уроку

		Спарти). Традиції повсякденного життя. Давньогрецька мода.	відбулися в Античній цивілізації протягом історії; [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] • висловлює власне судження про культурне розмаїття і його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • детально описує та характеризує історичних осіб за різними ознаками (інтереси, світогляд тощо); [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давньої Греції, Скіфії, на життя суспільства, окремих груп людей; [6 ГІО 3.2.1-4] [6 ГІО 1.3.2-1] [6 ГІО 1.3.2-2] • співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо); позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди»); [6 ГІО 2.1.1-1] [6 ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3] • виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) на прикладі античних міст-держав, Скіфії; [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] • наводить приклади впливу діяльності людини Античної цивілізації та її сусідів на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 4.1.1-2]		
59		Міфологія. Релігія. Олімпійські ігри.			Підручник §37, робочий зошит, презентація до уроку
60, 61		Культура Давньої Греції. Наукові здобутки. Пам'ятки мистецтва Мінойської цивілізації, «золотої доби» грецької культури, еллінізму. Видатні діячі давньогрецької культури. Історичне значення давньогрецької культури.			Підручник §38, робочий зошит, презентація до уроку
62, 63		Осередки давньогрецької цивілізації та їх сусіди на теренах України: античні міста-держави.			Підручник §39, робочий зошит, презентація до уроку
64, 65, 66		Кіммерійці, скіфи і сармати, землеробське			Підручник §40, 41, 42, робочий зошит,

		населення українських земель.	• визначає значущість історичної та сучасної події для людини і суспільства [6 ГІО 4.3.1-1] • висловлює припущення стосовно можливого перебігу історичних подій [6 ГІО 4.3.1-2] • добирає приклади, які розкривають поняття/ терміни, що використовуються в межах теми [6 ГІО 4.1.1-1] • обґрунтовує унікальність та неповторність кожної людини [6 ГІО 5.1.1-1] • розрізняє та ідентифікує локальні, регіональні, національно-культурні спільноти, співвідносить себе з ними [6 ГІО 5.1.1-3] • описує соціокультурні практики різних спільнот, до яких належить, порівнює їх з іншими (вподобання у їжі, способи привітання та звертання до людей, формули ввічливості тощо) [6 ГІО 5.1.2-2] • пояснює, чому і якими правами від народження наділена кожна людина [6 ГІО 5.2.1-1] [6 ГІО 5.2.1-3] • пояснює значення громадсько-політичних понять (зокрема демократія, свобода, права, право/ закон) з допомогою вчителя [6 ГІО 6.3.1-1] • застосовує відповідні поняття в порівняльному описі історичних та сучасних дій та подій [6 ГІО 6.3.1-2] • зіставляє культури, їх цінності, традиції, спосіб життя [6 ГІО 5.3.1-3] • висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства,		презентація до уроку
67		**Узагальнення**			Підручник §43, робочий зошит, презентація до уроку
68		**Тематичний контроль**			Зошит «Мої досягнення»

			виявляє зацікавленість переконаннями інших людей [6 ГІО 5.3.1-4] ● наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та її подолання [6 ГІО 5.3.2-2] • пояснює, як погляди та потреби людей сьогодні і в минулому пов'язані з подіями їх життя, станом суспільства [6 ГІО 4.1.1-2] • послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2] ● пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] ● наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогоденні [6 ГІО 6.3.1-5] <u>Ставлення:</u> • обговорює важливість поваги прав людини; • пояснює, чому Афіни вважаються батьківщиною демократії; усвідомлює цінність демократії для суспільного життя; ● формує себе як особистість і частина соціуму, усвідомлює власну гідність [ГІО 5.1] ([6 ГІО 5.1.1-1]; [6 ГІО 5.1.1-2]; [6 ГІО 5.1.1-4]) • виявляє готовність взаємодіяти з людьми з відмінними ідеями та цінностями [6 ГІО 5.3.1-5] ● переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і поваги до гідності людини [6 ГІО 6.1.1-3]		

			• дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2] ● визнає успіхи та досягнення інших осіб [6 ГІО 6.2.2-5]		
Розділ IV. Давній Рим і його сусіди (16 год)					
69		Давній Рим у часі і просторі. Природа і населення Апеннінського півострова. Наукові дослідження давньоримської цивілізації. Природні умови та населення. Розвиток господарства. Виникнення міста Рим.	Базові знання: *римська республіка, сенат, громадянська війна, патриції, плебеї, гладіатор, експансія, Пунічні війни, диктатура Юлія Цезаря, Римська імперія, римське право, вето, християнство, вандали, міграція, Велике переселення народів, автохтони, слов'яни, венеди, склавини, анти;* *дискримінація, соціальний захист, диктатура.* Уміння: • визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій з історії Давнього Риму; [6 ГІО 2.1.1-1] [6 ГІО 2.1.2-1] [6 ГІО 2.1.1-4] [6 ГІО 2.1.2-2] [6 ГІО 2.1.2-3] • знає хронологічні межі існування Римської республіки, Римської імперії; визначає хронологічні межі формування спільноти давніх слов'ян; [6 ГІО 1.1.2-1] [6 ГІО 1.1.2-2] [6 ГІО 1.1.3-1] • виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати й наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі перетворення Римської республіки на імперію, воєнної експансії Риму, диктатури Юлія Цезаря, перетворення християнства на державну релігію Римської імперії, падіння Західної Римської	*Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.* Приклади: робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Укладання хронологічних і синхронізованих таблиць з історії Давнього Риму, давніх слов'ян. Розповідь про воєнну експансію Риму на основі історичної карти. Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) під	Підручник §44, робочий зошит, презентація до уроку
70, 71		Царський період. Римська республіка. Людина в правовій та політичній системі Давнього Риму. Організація влади в Давньому Римі: від республіки до імперії. Закони XII таблиць. Римське право. Права і обов'язки			Підручник §45, робочий зошит, презентація до уроку

		громадян в Римі. Соціальний захист. Основні форми та прояви дискримінації. Система рабства.	імперії); [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.3.1-1] • називає ознаки та причини кризи Римської імперії, її поділу на західну і східну частини; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давнього Риму, давніх слов'ян; [6 ГІО 3.1.1-1] [6 ГІО 3.3.2-1] ● визначає тему і походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації [6 ГІО 3.2.2-2] ● зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] ● формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давнього Риму, спільноти давніх слов'ян на життя суспільства, окремих груп людей; [6 ГІО 3.2.1-4] [6 ГІО 1.3.2-1] [6 ГІО 1.3.2-2] • характеризує й порівнює правове становище людини в Давньому Римі та суспільствах Стародавнього Сходу, Давньої Греції; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 5.2.1-1] [6 ГІО 5.2.1-3] • порівнює за визначеними критеріями особливості розвитку Давнього Риму та цивілізацій Стародавнього Сходу, Давньої Греції; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] • простежує культурні впливи Давньої Греції на розвиток Давнього Риму; [6 ГІО 3.2.2-1] [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.1.2-1] [6 ГІО 4.2.1-2]	назвою «Давні дослідники слов'янства» або «Давні слов'яни». Творчі проєкти — фотогалерея «Міста, які подарував світові Давній Рим», лепбук «Крилаті вислови, які народилися в Давньому Римі», колаж «Про що розповідає антична монета», презентація «Біблія — джерело мудрості». Віртуальна екскурсія «Християнство в мистецтві»	
72-73		Воєнна експансія Риму. Військова справа в Давньому Римі. Образ воїна-героя. Ставлення до ветеранів армії. Озброєння, стратегія і тактика полководців. Війни Риму на різних етапах історії. Видатні полководці.			Підручник §46, робочий зошит, презентація до уроку
74-76		Поняття диктатури. Диктатура Юлія Цезаря. Римська імперія від Октавіана Августа до падіння імперії.			Підручник §47, 48, робочий зошит, презентація до уроку
77		Родина і виховання. Родина в Давньому Римі. Становище жінки. Навчання і виховання дітей. Традиції повсякденного життя. Розваги в			Підручник §49, робочий зошит, презентація до уроку

		давньоримському суспільстві.	● обґрунтовує користь обміну досвідом та взаємонавчання; пояснює значення освіти в житті людини [6 ГІО 5.1.2-1] • визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом Давнього Риму, давніх слов'ян; [6 ГІО 3.2.2-1] [6 ГІО 3.3.2-1] [6 ГІО 4.2.1-2] • пояснює історичне значення християнства; [6 ГІО 4.1.1-1] • виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) на прикладі розвитку Італії та Давнього Риму [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.1.2-1] • характеризує повсякденне й господарське життя, суспільну організацію, духовний світ давніх слов'ян; [6 ГІО 2.2.1-1] [6 ГІО 2.2.1-2] [6 ГІО 2.2.2-1] [6 ГІО 4.1.1-2] • наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності в сьогоденні — топоніміка, лексика (на прикладі правової, державної та культурної спадщини Давнього Риму, історії давніх слов'ян) [6 ГІО 3.2.2-1] ● визначає достовірність історичної та суспільної інформації (формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел, застосовує критерії визначення достовірності інформації (з допомогою вчителя); розпізнає прояви маніпулювання інформацією на конкретних прикладах) [6 ГІО 3.3.1-1] [6 ГІО 3.3.1-2] [6 ГІО 3.3.1-3]		
78		Релігія в Стародавньому Римі: від язичництва до християнства. Пантеон римських богів. Християнське вчення. Ісус Христос. Перші християнські громади і церкви. Перетворення християнства на державну релігію.			Підручник §50-51, робочий зошит, презентація до уроку
79-80		Культура Давнього Риму. Римська культура як продовження античної традиції Давньої Греції. Розвиток наукових знань. Пам'ятки мистецтва Стародавнього Риму. Історичне значення давньоримської культури.			Підручник §50-51, робочий зошит, презентація до уроку
81, 82		Сусіди Стародавнього Риму. Початок Великого			Підручник §52, робочий зошит,

		переселення народів. Життя варварських племен. Відносини Риму з варварами. Падіння Стародавнього Риму: причини та наслідки.	• добирає приклади, які розкривають поняття/ терміни, що використовуються в межах теми [6 ГІО 4.1.1-1] • висловлює припущення стосовно можливого перебігу історичних подій [6 ГІО 4.3.1-2] • формулює судження про вчинки історичних осіб і сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; [6 ГІО 3.1.1-2] [6 ГІО 3.1.2-1] [6 ГІО 3.1.2-2] [6 ГІО 4.1.1-2] [6 ГІО 4.1.2-2] [6 ГІО 4.2.2-1] [6 ГІО 5.1.2-3] • пояснює значення громадсько-політичних понять (зокрема демократія, свобода, права, право/ закон) з допомогою вчителя [6 ГІО 6.3.1-1] • застосовує відповідні поняття в порівняльному описі історичних та сучасних дій та подій [6 ГІО 6.3.1-2] • розрізняє та ідентифікує локальні, регіональні, національно-культурні спільноти, співвідносить себе з ними [6 ГІО 5.1.1-3] • описує соціокультурні практики різних спільнот, до яких належить, порівнює їх з іншими (вподобання у їжі, способи привітання та звертання до людей, формули ввічливості тощо) [6 ГІО 5.1.2-2] • зіставляє культури, їх цінності, традиції, спосіб життя [6 ГІО 5.3.1-3] • висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей [6 ГІО 5.3.1-4]		презентація до уроку
83		Давні слов’яни на теренах України. Питання походження і прабатьківщини слов’ян. Венеди, анти і склавини в писемних джерелах.			Підручник §53, робочий зошит, презентація до уроку
84		Повсякденне й господарське життя слов’ян на теренах України. Духовний світ давніх слов’ян			Підручник §54, робочий зошит, презентація до уроку
85		**Узагальнення**			Підручник §55, робочий зошит, презентація до уроку
86		**Тематичний контроль**			Зошит «Мої досягнення»

			● формулює висновок, судження на основі наведених фактів [6 ГІО 4.1.2-2] • послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2] ● пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] ● наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогоденні [6 ГІО 6.3.1-5] <u>Ставлення:</u> • пояснює вплив вчинків окремої людини на її найближче оточення та світ; • усвідомлює важливість римського права, яке вплинуло на формування і розвиток правових систем країн Західної Європи і є складовою частиною світової правової культури; ● формує себе як особистість і частина соціуму, усвідомлює власну гідність [ГІО 5.1] ([6 ГІО 5.1.1-1]; [6 ГІО 5.1.1-2]; [6 ГІО 5.1.1-4]) •виявляє готовність взаємодіяти з людьми з відмінними ідеями та цінностями [6 ГІО 5.3.1-5] ● переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і поваги до гідності людини [6 ГІО 6.1.1-3] ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2] ● визнає успіхи та досягнення інших осіб		

			[6 ГІО 6.2.2-5]		
Узагальнення (3 год)					
87, 88		Внесок цивілізацій Стародавнього світу в історію людства	<u>Уміння:</u> • послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2] ● висловлює припущення стосовно можливого перебігу історичних подій [6 ГІО 4.3.1-2] ● описує соціокультурні практики різних спільнот, до яких належить, порівнює їх з іншими (вподобання у їжі, способи привітання та звертання до людей, формули ввічливості тощо) [6 ГІО 5.1.2-2] ● зіставляє культури, їх цінності, традиції, спосіб життя [6 ГІО 5.3.1-3] ● висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей [6 ГІО 5.3.1-4] ● пояснює, що вдалося та не вдалося досягти під час виконання роботи [6 ГІО 6.2.2-1] <u>Ставлення:</u> • усвідомлює важливість спадщини стародавніх цивілізацій для сучасності, значення давньої історії України як складової світової історії; ● Формує себе як особистість і частина соціуму, усвідомлює власну гідність [ГІО 5.1] ([6 ГІО 5.1.1-1]; [6 ГІО 5.1.1-2]; [6 ГІО 5.1.1-4]) •Виявляє готовність взаємодіяти з людьми з відмінними ідеями та цінностями [6 ГІО 5.3.1-5]	Навчально-пізнавальна, дослідницька, творча, інтерактивна, дискусійна. Вправа «Зустріч за столом», дискусія «Спадщина Античності у сучасному світі», творчий проєкт — лепбук, колаж (на вибір) «Досягнення цивілізацій Стародавнього світу»	Підручник §56, робочий зошит, презентація до уроку

			• дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні та повсякденному житті [6 ГІО 6.1.3-2] • визнає успіхи та досягнення інших осіб [6 ГІО 6.2.2-5]		

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Постанова про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Коротка інформаційна довідка на сайті МОН// https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti
3. Методична підтримка для вчителів 6 класу НУШ // https://www.orioncentr.com.ua/the-nus-5-9-forms/332-elektronni-versiyi-pidruchnykiv-6-klas-nush-2023
4. Історія України. Всесвітня історія : підруч. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, Н. С. Власова, І. О. Піскарьова. — Київ : УОВЦ «Оріон», 2023. — 256 с. :іл.
5. Робочий зошит. Історія України. Всесвітня історія : ігрові завдання, дослідницькі вправи, історичні відкриття : навч. посіб. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, І. О. Піскарьова. — Київ: УОВЦ «Оріон», 2023. — 96 с. :іл.
6. Мої досягнення. Зошит для самооцінювання та перевірних робіт з курсу «Історія України. Всесвітня історія» : навч. посіб. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти/ І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, І. О. Піскарьова. — Київ: УОВЦ «Оріон», 2023. — 48 с.:іл.